

**SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO
TYÖTERVEYSLAITOKSEN (TTL) TOIMINNASTA VUODELTA 2023**

SISÄLLYS

1. Yleisarvio ja valmistelu	3
2. Tulossopimuksen toteutuminen	3
2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta.....	3
2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta	4
3. Tilintarkastajan ja muiden tarkastusten huomiot.....	6
4. Toimenpiteet.....	6
4.1 Työterveyslaitokselle ehdotetut toimenpiteet.....	6
4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet.....	7

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän tilinpäätös- ja toimintakertomuskannanottonsa työterveyslaitoksen (TTL) toiminnasta vuodelta 2023 ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätöskertomus ja siitä 16.5.2024 annettu KPMG:n tilintarkastuskertomus ja vuosiyhteenvedo ja muut selvitykset antavat aiheutta.

1. Yleisarvio ja valmistelu

Tulossopimuskauden 2020–2023 neljanteen ja viimeiseen vuoteen koko hallinnonalalla vaikutti edelleen Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja koronapandemian haasteet sekä uuden hallitusohjelman toimeenpanon käynnistäminen nopealla aikataululla. Vuoden 2023 tulostavoitteiden toteutumisesta on arvioitu 1–5-asteikolla kuten aiemminkin. Kokonaislukujen lisäksi on voinut käyttää puolikkaita numeroita. Arvioinnissa on painotettu keskeisiä ja merkittäviä tavoitteita, samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon.

Kokonaisuudessaan STM arvioi, että TTL on toteuttanut vuoden 2023 tulostavoitteet tavoitteen mukaisesti (arvosana 4). Vastaavasti koko tulossopimuskaudella 2020–2023 TTL on toteuttanut tulostavoitteet hyvin, (arvosana 4).

Arviointiasteikko 1-5; jossa:

1 = Tulostavoitetta ei ole edistetty toimintavuonna.

2 = Tulostavoite on osittain toteutunut:

3 = Tulostavoite on toteutunut lähes tulossopimuksessa suunnitellun mukaisesti.

4 = Tulostavoite on saavutettu tavoitteen mukaisesti.

5 = Tulostavoite on saavutettu ja ylitetty huomattavasti.

Kannanotto on valmisteltu STM:n sisäisessä valmisteluryhmässä sekä Työ- ja tasa-arvo-osaston johtoryhmässä. Kannanotto on käsitelty ministeriön virkamiesjohtoryhmässä, ja TTL on antanut siitä palautteen. Sosiaaliturvaministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, tilintarkastuskertomukseen sekä TTL:n vuoden 2023 tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen.

2. Tulossopimuksen toteutuminen

2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan yhteiskunnallisen vaikuttavuutta arvioidaan kokonaisuutena koko hallinnonalan osalta. Hallinnonalan vaikuttavuutta on raportoitu hallituksen vuosikertomuksessa. Vaikuttavuuden kehitys on ollut pääosin tyydyttävää. Yksittäisen viraston yhteiskunnallista vaikuttavuutta ei raportoida eikä arvioida.

TTL:n yhteiskunnallinen vaikuttavuus syntyy pitkäjänteisellä toiminnalla tietoa tuottaen, soveltaen ja toimintamalleja kehittäen. Työllisyyden, tuottavuuden ja työhyvinvoinnin edistäminen on monisyisessä toimintaympäristössä tapahtuvaa toimintaa, jonka suorat ja välilliset vaikutukset ovat vaikeasti erotettavissa muista muutoksista. Vaikutusten arviointia on sen haasteista huolimatta kehitettävä. TTL:n laadukkaalla työllä työntekijöiden hyvinvoinnin, työllisyyden ja tuottavuuden edistämiseksi on nykyisessä taloustilanteessa entistä suurempi tilaus.

2.2 Arvio toiminnallisten tulostavoitteiden toteutumisesta

Palvelut ja toimintakyky

TTL edistää työ- ja toimintakykyä tutkimuksella ja tutkimukseen perustuvan tiedon levittämisellä. TTL:n perustavoitteisiin kuuluu pitkäjänteisen seurantatiedon tuottaminen työikäisen väestön työkyvystä ja työhön osallistumisesta. TTL:lla oli vuonna 2023 käynnissä yli 100 tutkimus- ja kehittämisprojektia, joista suureen osaan TTL sai ulkopuolista, kilpailtua tutkimusrahoitusta.

TTL vastasi pääministeri Marinin hallitusohjelmaan sisältyneen Työn ja työhyvinvoinnin kehittämishajonnan (TYÖ2030) operatiivisesta toteutuksesta. Pääministeri Petteri Orpon hallitus kirjasi hallitusohjelmaansa TYÖ2030 -ohjelman jatkumisen. TYÖ2030 -ohjelmasta laadittiin Marinin hallituskauden lopussa ulkoinen arviointi, jonka mukaan se on ollut tarpeellinen ja onnistunut alusta työelämän kehittämistoiminnalle. TYÖ2030 -ohjelmassa on tuotettu ja levitetty toimintamalleja työpaikkojen ja toimialojen tarpeisiin, esimerkiksi Tulevaisuusvuoropuhelu toimintamallia. Ohjelma on lisäksi vahvistanut hyvinvointia ja tuottavuutta tukevaa johtajuutta työelämässä.

Pääministeri Marinin hallitusohjelmaan sisältyneen Työkykyohjelman toimilla kehitettiin yksilöllisiä ja oikea-aikaisia työkyvyn tuen palveluita sosiaali- ja terveyskeskukseen sekä vahvistettiin ammattilaisten osaamista työkyvyn tukemisessa. Alueellisia kehittämishankkeita oli mukana 22 kappaletta. TTL tuki ohjelman operatiivista toimeenpanoa yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. TTL suunnitteli ohjelmassa lanseerattuja työkyvyn tuen ja työkykykoordinaattorikoulutuksia. EU-elpymisrahoituksen (RRP) tuella osana Työkykyohjelman laajennosta jatkui muun muassa työttömien työnhakua ja mielenterveyttä lisäävä TAITE-valmennus. TTL jatkoi TYÖOTE-toimintamallin juurruttamista ja levittämistä. TTL on edistänyt sosiaali- ja terveyshuollon ja työterveyshuollon toimintamallien yhteensovittamista TYÖOTE-hankkeessa. TYÖOTE-toimintamallia on rakennettu kaikilla hyvinvointialueilla, ja suuressa osassa maata malli on käytössä vähintään yhdessä diagnoosiryhmässä. Työkykyohjelmasta laadittiin loppuraportti keväällä 2023. Pääministeri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu, että hallitus valmistelee useamman vuoden mittaisen, myös ikääntyneitä koskevan, työkykyohjelman työssä jaksamisen parantamiseksi ja työkyvyttömyyseläkkeiden vähentämiseksi.

Pääministeri Marinin hallitusohjelmaan sisältyi Työelämän mielenterveysohjelma. Työelämän mielenterveysohjelmasta julkaistun vaikutusarvioinnin mukaan ohjelma onnistui ja tavoitteet toteutuivat hyvin. Ohjelmaan osallistuneiden organisaatioiden kokemukset osoittivat, että tehdyllä kehitystyöllä on mahdollisuuksia tuottaa laajamittaisia vaikutuksia pidemmällä aikavälillä. Tulossopimuskaudella merkittävä ponnistus oli Mielenterveyden työkalupakin julkaisu, joka tarjoaa maksutta digitaalisia työkaluja ja materiaaleja, joiden avulla työyhteisöt voivat rakentaa mielen hyvinvointia tukevaa inhimillistä työkuultuuria. Ohjelman työ jatkuu osana Suomen kestävä kasvun ohjelmaa. Työelämän mielenterveysohjelma on kirjattu pääministeri Orpon hallitusohjelmaan.

TTL on edistänyt TYÖ2030-ohjelman, Työelämän mielenterveysohjelman ja Työkykyohjelman välistä yhteistyötä. TTL on tuottanut tietoa muun muassa osaamisen, työkyvyttömyyden ja syrjäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja keinoista työkyvyn ja työllisyyden edis-

tämiseksi. TTL on tutkinut työn muutosta, uusia työn organisointimuotoja ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja työkykyyn. TTL seurasi ja tuotti tietoa hyvinvointialueiden työhyvinvoinnista.

TTL on vahvistanut työterveyshuollon ehkäisevää toimintaa ja parantanut työterveysyhteistyötä. Työpaikkojen käytössä on työn kognitiivisten ja psykososiaalisten kuormitustekijöiden arviointimenetelmä työyhteisöille. TTL on vahvistanut työpaikkojen työkykyjohtamista ja levittänyt välineitä työntekijöiden mielenterveyden vahvistamiseen ja työuupumuksen tunnistamiseen työpaikoille ja työterveyshuoltoon. Osana työikäisten mielenterveyden tukemista selvitettiin kuntoutuspsykoterapian vaikuttavuutta ja käyttöä työikäisessä väestössä. TTL on kehittänyt työntekijöiden sekä esihenkilöiden ja ammattilaisten työ- ja toimintakyvyn sekä työhyvinvoinnin osaamista mielenterveyden edistämiseksi ja tukemiseksi. Näin on pyritty löytämään ratkaisuja työurien pidentämiseksi. TTL toteutti epäasiallisen kohtelun vähentämisen ja vastuullisen työkuultuurin kehittämisen hankkeita hoito- ja pelustusalan organisaatioissa.

TTL:lle asetetut työ- ja toimintakykyä koskevat tutkimustavoitteet ovat toteutuneet suunnitellusti. TTL teki tutkimusta ja julkaisuja käynnistäen tai toteuttaen yksin tai yhdessä muiden tahojen kanssa tutkimus- ja kehitysprojekteja koskien muun muassa työhön kytkeytyvän kuntoutuksen kehittämistä (Kuura), mielenterveyttä ja työkyvyn tukemista (Myöte), työterveyshuollon ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon välistä yhteistyötä kehittävää TYÖOTE-toimintamallia, kemikaalien riskien arviointia ihmisten terveyden ja turvallisuuden takaamiseksi sekä puhtaan ja kestävä ympäristön suojelemiseksi (PARC), valmiuden edistämistä vakavien kemikaaliuhkien varalta ja pelastajien suojautumista pohjoisessa toimintaympäristössä, digivihreän siirtymän ymmärtämistä ja tukemista osana työhyvinvointia. Kansallisessa sisäilma ja terveys -ohjelmassa (2018–2028) TTL uusi 2018 tehdyn kansallisen sisäilmakartoituksen.

TTL:lle asetetut työ- ja toimintakykyä koskevat tutkimustavoitteet ovat toteutuneet tulossopimuskaudella 2020–2023 suunnitellusti. TTL teki tutkimusta ja julkaisuja käynnistäen tai toteuttaen yksin tai yhdessä muiden tahojen kanssa tutkimus- ja kehitysprojekteja muun muassa sotetyöntekijöiden tukemiseen ja alan vetovoimaisuuden edistämiseen Kunta- ja hyvinvointialan henkilöstön seurantatutkimuksessa (aiemmin Kunta10) sekä Mitä kuuluu? – tutkimuksessa, joihin pohjautuen julkaistiin raportti vuonna 2023. Kyselyihin vastasi syksyllä 2023 yhteensä 68 400 työntekijää 11 hyvinvointialueelta. Ajankohtaiset ilmiöt, kuten työn murros ja ekologinen kestävyys työelämässä olivat tulossopimuskaudella tutkimuksen kohteena mm. HELP-projektissa ja Ilmastonmuutos ja työ -hankkeessa. TTL kehitti laajasti tutkimukseen perustuvia työkaluja ja tukimateriaalia työkyvyn arviointiin ja tukemiseen muun muassa Kykyviisari-hankkeessa. Tieteellisten julkaisujen määrä sekä tutkimustoiminnan henkilötyövuodet kasvoivat vuoteen 2022 verrattuna.

Toimeentulo

TTL tukee päätöksentekoa ajantasaisella, tutkitulla tiedolla. TTL tuotti asetettujen tulostavoitteidensa mukaisesti tutkimustietoa terveyden ja työn sekä työkyvyttömyyden välisistä yhteyksistä.

TTL osallistui aktiivisesti sosiaaliturvauudistusta koskevaan työhön. TTL on ollut mukana laatimassa sosiaaliturvakomitean välimietintöä, jonka mukaan työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviä etuuksia tulisi yksinkertaistaa ja joustavoittaa.

Horisontaaliset

TTL:n horisontaaliset tavoitteet eroavat osittain muusta valtionhallinnosta TTL:n poikkeavan organisatorisen aseman vuoksi.

Henkilöstötyytyväisyys (3,75) laski hieman edellisestä vuodesta. Verrattuna edelliseen vuoteen arvio Työterveyslaitoksesta hyvänä työpaikkana (4,12) säilyi hyvällä tasolla, kuten myös henkilöstön oma arvio työhyvinvoinnista (8,15). Sairauspoissaolojen määrä (5,4 pv/hvt) laski selvästi edellisestä vuodesta.

Medianäkyvyys kasvoi verrattuna vuoteen 2022. Medianäkyvyyttä toivat erityisesti edellä mainitut Mitä kuuluu? -, Kunta10- ja Miten Suomi voi? -tutkimukset. Potentiaalinen tavoitettavuus kasvoi yli tavoitellut (20 % vuodessa).

Digitalisointia koskevat tavoitteet saavutettiin osin jo aiemmin tulossopimuskauden aikana. Vuoden 2023 tavoitteet saavutettiin sovitusti ja niissä korostuivat kyber- ja tietoturvaan liittyvät toimenpiteet.

TTL laati ja julkaisi vuonna 2023 toiminnallisen tasa-arvosuunnitelmansa. Suunnitelmaa seurataan vuosittain. TTL on myös vahvistanut sovitusti sukupuolittain eritellyn ja eri väestöryhmiä koskevaa tietotuotantoaan.

Taloudellinen asema (rahoitus)

TTL:n tulos vuonna 2023 oli alijäämäinen 20 000 euroa. Taloudellista tilannetta saatiin tasa-painotettua suhteessa vuoteen 2022, jolloin alijäämä oli 1,4 miljoonaa euroa. Toiminnasta rahoitettiin valtionosuudella 49 %. TTL:n oman toiminnan tuotot vuonna 2023 olivat 25,6 milj. euroa (budj. 25,0 milj. euroa) ja oli 23,0 milj. euroa. Lisäksi TTL:lle myönnettiin toisessa lisätalousarviossa 602 000 euroa lisärahoitusta. Siirtomäärärahakanta laski 0,8 milj. euroa. Se oli vuoden 2023 päättyessä 7,0 milj. euroa. TTL:n käyttömenot ja henkilökulut olivat 49,8 milj. euroa. Ne laskivat vuoden 2022 tasolta, joka oli 50,2 milj. euroa. Pitkävaikutteiset menot olivat yhteensä 2,4 milj. euroa ja summa nousi vuoden 2022 tasolta 0,7 milj. euroa. Osa vuodelle 2023 suunnitelluista hankinnoista siirrettiin vuodelle 2024 tilinpäätöksessä (yhteensä 0,3 milj. euroa).

3. Tilintarkastajan ja muiden tarkastusten huomiot

KPMG on antanut 16.5.2024 tarkastuskertomuksen viraston toiminnasta. Tilintarkastajan vuosiyhteenvedon mukaan Työterveyslaitoksen kirjanpito ja sisäinen valvonta on asianmukaisesti järjestetty ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

4. Toimenpiteet

4.1 Työterveyslaitokselle ehdotetut toimenpiteet

Työterveyslaitoksen tulee jatkaa työtään valtionosuus- ja liiketoiminnan eriyttämiseksi sekä tukea laitosta koskevan lainsäädännön valmistelutyötä.

4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet

Sosiaali- ja terveysministeriö jatkaa yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa valtiosuus- ja liiketoiminnan eriyttämisen seurannan, valvonnan ja raportoinnin kehittämistä sekä laista koskevan lainsäädännön uudistamisen valmistelua.

Helsingissä 13.6.2024

Sosiaaliturvaministeri

Sanni Grahn-Laasonen

Kansliapäällikkö

Veli-Mikko Niemi

JAKELU

Ministeriön osastot
Tulossopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja
sihteerit

TIEDOKSI

Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori
Sosiaali- ja terveysministeri
Tarkastuspäällikkö

VN/16979/2024-STM-6

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: